

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI TANULMÁNYOK

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpontjának
tanulmánykötete

Szerkesztette:

Molnár D. Erzsébet és Molnár Ferenc

II. RF KMF – „RIK-U” Kft.
Beregszász–Ungvár
2021

ETO 300(=945.11)(477.87)

T 32

Tanulmánykötetünk első fejezetében a 19. századi nemzetiségi kérdés és törvényhozás változó tartalmának magyarországi összefüggéseivel foglalkozik. Az itt található írások olyan kérdéseket vizsgálnak, mint az 1860-as években kidolgozott nemzetiségi törvényjavaslatok és nemzetkonceptiók, az 1868-as nemzetiségi törvény és a multietnikus állam dilemmái, valamint az északkelet-magyarországi ruszin mozgalom kiegyezés előtti és utáni helyzete. A kiadvány többi fejezetében kárpátaljai tematikájú, történelmi és társadalomtudományi jellegű tanulmányok kerülnek közlésre. Kötetünket mindazoknak ajánljuk, akik betekintést kívánnak nyerni a Kárpát-medence, különösképpen a mai értelemben vett Kárpátalja új- és jelenkori történetébe, nemzetiségi, felekezeti, társadalom- és oktatáspolitikai viszonyaiba, valamint politikai és gazdasági helyzetébe.

Kiadásra javasolta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2020.12.03., 8. számú jegyzőkönyv)

Készült a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpontja, Történelem- és Társadalomtudományi Tanszéke, valamint Kiadói Részlege közreműködésével.

Szerkesztette: *Molnár D. Erzsébet és Molnár Ferenc*
(II. RF KMF, Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont,
Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék)

Lektorálta:

Dr. habil. Barta Róbert (intézetigazgató, egyetemi docens, Debreceni Egyetem BTK, Történelmi Intézet)

Dr. Brenzovics László (docens, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,
Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék)

Prof. Dr. Erdődy Gábor (az MTA doktora, egyetemi tanár, Eötvös Loránd Tudományegyetem)

Dr. Fodor Gyula (rektorhelyettes, docens, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,
Földtudományi és Turizmus Tanszék)

Kutassy Ilona (igazgatóhelyettes, Kárpátaljai Területi Állami Levéltár)

Prof. Dr. Mándrik Iván (professzor, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,
Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék)

Dr. Molnár József (tanszékvezető, docens, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,
Földtudományi és Turizmus Tanszék)

Dr. Orosz Ildikó (elnök, docens, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,
Pedagógia és Pszichológia Tanszék)

Korrektúra: *Hnatik-Riskó Márta*

Műszaki szerkesztés és tördelés: *Vezsdel László*

Borítóterv: *Vezsdel László*

ETO-besorolás: *a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára*

A kiadásért felelnek:

Orosz Ildikó (elnök, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola)

Csernicskó István (rektor, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola)

Dobos Sándor (részlegvezető, Kiadói Részleg, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola)

A tanulmányok tartalmáért kizárólag a szerzők felelnek.

A kiadvány megjelenését támogatta az MTA Domus Kuratóriuma.

Kiadó: a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (cím: 90 202 Beregszász, Kossuth tér 6.; e-mail: foiskola@kmf.uz.ua) és a „RIK-U” Kft. (cím: 88 000 Ungvár, Gagarin u. 36.; e-mail: print@rik.com.ua)

Nyomdai munkálatok: Kálvin Nyomda (cím: 90 202 Beregszász, Kossuth tér 4.; e-mail: kalvin.nyomda@gmail.com)

ISBN 978-617-7868-64-3

© A szerzők, 2021

© A szerkesztők, 2021

© II. RF KMF, Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont 2021

TARTALOM

ELŐSZÓ	7
<i>Nemzetiségi kérdés és törvényhozás a 19. századi Magyarországon.....</i>	9
Deák Ágnes: NEMZETISÉGI TÖRVÉNYJAVASLAT-VÁLTOZATOK MAGYARORSZÁGON, 1861–1868.....	11
Gyáni Gábor: AZ 1868-AS NEMZETISÉGI TÖRVÉNY ÉS A MULTIETNIKUS ÁLLAM PROBLÉMÁJA.....	29
Lajtai L. László: A NEMZETISÉGI EGYENJOGÚSÁGRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNY VITÁJA A MAGYAR ORSZÁGGYŰLÉSSEN ÉS A NEMZETKONCEPCIÓK ÖSSZECsapása	39
Molnár Ferenc: FEJEZETEK AZ ÉSZAKKELET-MAGYARORSZÁGI RUSZINOK NEOABSZOLUTIZMUS KORI TÖRTÉNETÉBŐL.....	63
Fedinec Csilla: RUSZIN ÖNMEGHATÁROZÁSI KÍSÉRLETEK AZ 1860-AS ÉVEKBEN	77
Molnár Ferenc: PANKOVICS ISTVÁN MUNKÁCSI PÜSPÖK ÉS A RUSZIN MOZGALOM	93
<i>Történelmi tanulmányok.....</i>	109
Dancs György: AZ ELSŐ KOLERAJÁRVÁNY ELLENI VÉDEKEZÉS SZEREPLŐI MAGYARORSZÁGON.....	111
Csatáry György: A BRASCSAJKÓ-LEVÉLTÁR IRATAI (1919–1952)	135
Szamborovszkyné Nagy Ibolya: A BEREKSZÁSZI REFORMÁTUS GYŰLEKEZET TEMPLOMÁNAK TÖRTÉNETE A KEZDETEKTŐL 1931-IG.....	183
Molnár D. Erzsébet: A SZOVJET MEGSZÁLLÁS KEZDETEI KÁRPÁTALJÁN 1944 OKTÓBERÉBEN.....	203
Váradai Natália: MINDENNAPOK ÉS HATÁR MENTI KAPCSOLATOK KÁRPÁTALJÁN A HRUSCSOV-ÉRÁBAN.....	215

<i>Kárpátalja. Közigazgatás, mobilitás, politika</i>	237
Molnár D. István: KÁRPÁTALJA LAKOSSÁGÁNAK TERÜLETI ELOSZLÁSA AZ ÚJONNAN KIALAKÍTOTT KÖZIGAZGATÁSI RENDSZER TÜKRÉBEN	239
Pallay Katalin: HAZATÉRNI VAGY OTTMARADNI? A KÁRPÁTALJAI MOBILIS HALLGATÓK LETELEPEDÉSÉRE HATÓ TÉNYEZŐK VIZSGÁLATA.....	255
Darcsi Karolina – Orosz Ildikó – Molnár D. István: A „KMKSZ” – UMP SZEREPLÉSE A 2020-AS UKRAJNAI HELYHATÓSÁGI VÁLASZTÁSOKON	275
Orosz Ildikó – Pataki Gábor – Molnár D. István: BEREGSZÁSZ ÉS TÉRSÉGÉNEK FEJLESZTÉSI TERVE	289
<i>Recenziók</i>	317
Molnár Ferenc: A RÁKÓCZI-KOR KÁRPÁTALJAI NÉZŐPONTBÓL. CSATÁRY GYÖRGY: A RÁKÓCZI-KOR EMLÉKHELYEI KÁRPÁTALJÁN.....	319
Csatáry György: RECENZÍÓ AZ „ÖRZENI KINCSES TEMETŐKET.” A BEREGSZÁSZI KÖZTEMETŐ EGYKORI RÓMAI KATOLIKUS SÍRKERTJE CÍMŰ KIADVÁNYRÓL	323
Csernicskó István: MIT MUTAT A MÉRLEG? OROSZ ILDIKÓ–PALLAY KATALIN: A KÁRPÁTALJAI OKTATÁS HELYZETE A 2019-ES KÜLSŐ FÜGGETLEN ÉRETTSÉGI EREDMÉNYEINEK TÜKRÉBEN	327
Szilágyi Lajos: RECENZÍÓ OROSZ ILDIKÓ–PALLAY KATALIN A KÁRPÁTALJAI OKTATÁS HELYZETE A 2019-ES KÜLSŐ FÜGGETLEN ÉRETTSÉGI EREDMÉNYEINEK TÜKRÉBEN C. MONOGRÁFIÁJÁRÓL	331
Császár István: RECENZÍÓ A MENEKÜLTEK, MIGRÁNSOK, ÚJ HAZÁT KERESŐK CÍMŰ KÖTETRŐL	335
Asztalos Annamária: RECENZÍÓ A VOLT EGYSZER EGY MONARCHIA. VÁROS ÉS VIDÉK C. KIADVÁNYRÓL.....	343

Recenzió

a *Menekültek, migránsok, új hazát keresők* című kötetéről

Szerkesztette: Papp Klára és Kerepeszki Róbert.

Debrecen, 2016. 268 oldal

A migráció a jelenlegi európai politikai közbeszéd egyik fontos kérdése. Nem múlik úgy el nap, hogy ne jelennének meg olykor egymásnak el-
lentmondó hírek a médiában. Ezért is fontos, hogy megfelelően tájékozot-
tak legyünk e jelenségről, aminek alapját legjobban a tudomány aktuális
álláspontja adhatja. A következő recenzió a migráció kérdésével foglal-
kozó 2015-ös, a Debreceni Egyetemen megtartott tudományos konferen-
cia előadásait közlő kötetet kívánja bemutatni, mely kötet mind a szakma,
mind az érdeklődő közönség számára élvezetes olvasmány lehet.

2015. november 26-án a Debreceni Egyetemen *Menekültek, mig-
ránsok, új hazát keresők* címmel nagy sikerű nemzetközi tudományos
konferenciát tartottak, melynek keretein belül a migráció aktuális kér-
dései mellett annak történeti aspektusaival, valamint a 20. századi nép-
mozgásokkal is foglalkoztak. Jelen recenzió a szimpózium előadásainak
átdolgozott, jegyzetekkel ellátott változatait összegyűjtő konferenciakö-
tetet kívánja bemutatni, mely 2016 őszén jelent meg a Debreceni Egyetem
Történelmi Intézetének gondozásában.

A kötet tartalmilag három részre osztható: az *Előszót* a konferen-
cia nyitóelőadásának kétnyelvű közlése követi, az ezt követő fejezet a
migráció történelmi aspektusait mutatja be az újkortól a 20. századig, az
utolsó tartalmi egységben a migráció jelenkori kihívásait tárgyaló tanul-
mányokat olvashatjuk.

Az előszó után Szergej Vasziljevics Surigin¹ *A munkavállalói be-
vándorlás Oroszországba a nemzetbiztonság kontextusában: külső kihívás*
című tanulmányát olvashatjuk előbb orosz, majd magyar nyelven. A szerző
részletesen tárgyalja az utóbbi évek során Oroszországot és a régiót ért mig-
rációs kihívásokat. Vizsgálja a posztszovjet térség gazdasági kapcsolatrend-
szerének átalakulását, az ezzel kapcsolatos bevándorlást, az orosz nemzet
és nyelv helyzetének átalakulását a Szovjetunió utódállamaiban. A tanul-
mány egy átfogó helyzetelemzést ad a migráció különböző változatait érin-
tő gazdasági és politikai folyamatokról az Oroszországot övező térségben.

---

* Oktató, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék

¹ Igazgatóhelyettes, Ruszkij Mir Alapítvány (Moszkva)

A migrációt mint történelmi jelenséget vizsgáló fejezetet Bozzay Réka² *Tanulási célú migráció. Debreceni diákok kora újkori peregrinációja nyugat-európai egyetemeken (1588–1795)* című tanulmánya nyitja. A szerző a debreceni diákok körében kimutatható tanulási célú migrációt mutatja be bő két évszázados tendenciákat figyelembe véve, munkája elején a kérdéssel foglalkozó főbb monográfiákat, cikkeket ismertetve. A jelenség gyökerei egyértelműen a reformáció elterjedéséig vezetnek vissza. Ekkor kezd kialakulni az az oktatási rendszer és hálózat, mely lehetővé teszi a diákok kiutazását, továbbtanulását. A szerző által vizsgált aspektusok a következők: a tanulmányok helye, a választott szakok, a támogatási lehetőségek, a küldő és fogadó fél viszonya, illetve a „menni vagy maradni” dilemma. A szerző kiemeli, hogy a debreceni diákok jelentős létszámban vettek részt a nyugat-európai peregrinációban, de többségük hazatért, és tudását a helyi közösség szolgálatába állította.

Pusztai Gábor³ *Migráció Hollandia „Arany Évszázadában”*. *Flamandok, zsidók, hugenották és magyarok* című tanulmánya már a végleges letelepülés kérdésével foglalkozik. Az Arany Évszázadban Hollandiába érkező migránsok nagyrészt keresztény, protestáns háttérűek voltak (kivéve a zsidó bevándorlókat), komoly szaktudással rendelkeztek, amelyre a befogadó országoknak kifejezetten szüksége volt. Ez nagyban elősegítette a helyi ipar fellendülését, vagy új szakmák – és ezzel új, versenyképes termékek – elterjedését is. A 17–18. századi migránsok nagyon gyakran jelentős anyagi háttérrel rendelkeztek, komoly tőkebefektetést hajtottak végre új hazájukban. A bevándorlók aránya 10% alatt maradt, ennek ellenére beilleszkedésük nehézkes volt. Gyakran csak a második generációnak sikerült besimulnia a többségi holland társadalomba. A magyar munkavállalók főleg matrózként szolgáltak, halálozási arányuk rendkívül magas, 82,3% volt.

Kijelenti a szerző, hogy a holland médiában 2015 őszén észlelhető euforikus hangulatú pozitív előrejelzések, melyek a jelenlegi, Észak-Afrikából Európába irányuló migráció és az Arany Évszázadban végbement bevándorlás között vonnak párhuzamot, némi korrekcióra szorulnak. A jelenlegi migráció sem kulturális, sem vallási, sem pedig gazdasági/pénzügyi szempontból nem azonos a 400 évvel ezelőtti migrációval.

A kötet következő tanulmánya Gellén József⁴ munkája: *A tengerentúlra irányuló európai kivándorlás általános vonásai a 19–20. század for-*

² Egyetemi adjunktus, DE Bölcsészettudományi Kar, Történelmi Intézet

³ Egyetemi docens, DE Bölcsészettudományi Kar, Néderlandisztika Tanszék

⁴ Nyugalmazott egyetemi adjunktus, DE Bölcsészettudományi Kar

dulóján címmel. A migráció (kivándorlás-bevándorlás) nagy néptömegek jelentős földrajzi távolságokat átívelő helyváltoztatása, mely napjainkban még fontosabb kutatási területté válik. A migráció öngerjesztő képességéhez hasonlóan, bár csekélyebb mértékben, de képes önmaga lassítására, és a lassulás fokozására is a hanyatló szakaszban. Ekkor a rendszer két végpontja között a kapcsolat gyengül, ezzel egyidejűleg az induktív erő is csökken.

A szerző migrációs modellek bemutatásával vázolja a döntési folyamatokat és a társadalmi szelekciót. Szó esik a nemek közti arányok változásáról. A tanulmányban számos táblázat, diagram és vázlatos térkép is segíti a pontosabb értelmezhetőséget. Szó esik továbbá a migrációs hálózatról mint közösségről, annak hatásait is bemutatja a szerző. A tengerentúlra irányuló áttelepülés mérséklődésével kapcsolatban kijelenti, hogy a tömeges migráció elengedhetetlen kellékeként létrejövő hídfőállás-közösségek ellentétes irányokba, az integrálódás/asszimilálódás, vagy a gettó-sodás, az enklávék nagy kulturális homogenitású szigetei irányába is mozgathatják a bevándorlókat. Ez utóbbi esetében csak idő és számok kérdése, hogy vagy a bevándorlók szigetszerű enklávéi, vagy a perforálódó befogadó társadalmak képezik a végső kimenetelt, a mozaikot.

Barta Róbert⁵ *Emery Reves – Egy sikeres magyar emigráns* című tanulmányában egy izgalmas életút bemutatásával enged betekintést a 20. századi nagypolitikai életbe. Emery Reves (Révész Imre) – Winston S. Churchill magyar származású irodalmi ügynöke, üzlettársa és a későbbiekben személyes bizalmasa – az első világháború után hagyta el Magyarországot, több mint negyven évig sikeres üzleti és sajtótevékenységet folytatott, a sajtópropaganda, a könyvkiadás és ennek nyomán a nemzetközi politikai közvélemény befolyásolása, a széleskörű kapcsolati háló kiépítése terén rendkívül eredményesnek bizonyult. A tanulmány Reves életútjával, sajtó- és üzleti tevékenységével foglalkozik, érintve Churchill és Reves együttműködésének sikereit és buktatóit. A munka elkészítése során a szerző saját kutatásai és publikációi mellett felhasználta a korabeli, valamint az újabb, angol és magyar nyelven publikált forrásokat, visszaemlékezéseket, feldolgozásokat, a témára vonatkozó sajtóanyagot.

Pallai László⁶ „*Valahol Európában.*” *Népességátrendeződés Közép- és Kelet-Európában a második világháború korában* című munkájában egy vészterhes időszak tragikus jelenségével foglalkozik. A második

⁵ Egyetemi docens, DE Bölcsészettudományi Kar, Történelmi Intézet

⁶ Egyetemi adjunktus, DE Bölcsészettudományi Kar, Történelmi Intézet

világháború alatt és az azt követő években menekültek sokasága lepte el az európai utakat, csonka családok milliói kerestek menedéket, jelentős népességátrendeződés ment végbe, miközben gyermekek százezrei maradtak árván. A második világháború idején lezajlott etnikai változásoknak azonban tágabb történelmi háttere is van. Ezen tényezők már az európai nemzetállamok kialakulásakor felmerülnek a 18–19. század fordulójára idején, de az első világháborút követően is jelentős területi átrendeződések mennek végbe Közép- és Kelet-Európában. A szerző ezeket a jelenségeket is bemutatva veszi górcső alá a második világháború utáni változásokat, számos táblázattal, korabeli fotóval, jelenlegi emlékhely bemutatásával téve színesebbé tanulmányát. Kijelenti, hogy a második világháború alatti kitelepítések, tömeges migrációk számos országban évtizedes tabutémává, kényes belpolitikai, vagy nemzetközi kérdéssé váltak. Régiókban csak a rendszerváltások után mertek bátrabban a témához nyúlni (pl. a Beneš-dekrétumok megítélése).

A fentiekhez jól kapcsolódik, illetve lezárja a történelmi áttekintéseket Bíró-Lukovics Anikó⁷ *Az államilag propagált migráció mint a nemzetállamiság kiépítésének eszköze Csehszlovákiában 1945 után* című tanulmánya. A második világháborút követően Csehszlovákiában nagy mértékűt öltött az országon belüli és kívüli lakóhely-változtatás, ami közvetve vagy közvetlenül az állam szinte összes nemzetiségét, állampolgárát érintette. A szerző azt vizsgálja, hogy milyen előzményei voltak Csehszlovákia nem szláv kisebbségei ellen fordulásának. Tanulmányában a kurrens szakirodalomra, sajtóelemzésre és levéltári forrásokra hivatkozva elemzi a nagy népmozgásokat Csehszlovákiában, vizsgálja a belső telepítéseket Szlovákia területén. Tanulmányát a kommunista hatalomátvétel hatásaival zárja a kisebbségpolitikában. Kijelenthető, hogy a háború utáni nemzetiségi politika felülvizsgálata a desztalinizációs idősakkal vette kezdetét, ami együtt járt többek között a Csemadok érdekvédelmi tevékenységének beindulásával, de a prágai tavasz elsöprésével együtt ezek a nézetek is eltűntek.

A migráció jelenkori kihívásait vizsgáló munkák sorát Lajos Veronika⁸ *Migránsvilágok, jótékonykodás és gyakorlati alkalmazása. Lehetséges kulcskérdések a kortárs migrációs folyamatok kutatásában* című tanulmánya nyitja. A szerző a kortárs migrációs folyamatok társadalomtudományi kutatásainak három témakörét emeli ki: a kortárs migránsválságok természetét, a jótékonykodást és a gyakorlati alkalmazás kérdését. Ezek egyrészt

⁷ PhD-hallgató, DE Bölcsészettudományi Kar, Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola

⁸ Tudományos munkatárs, MTA-DE Néprajzi Kutatócsoport

jól láthatóan körvonalazódnak a hazai és nemzetközi tudományosságban, másrészt hozzájárulhatnak a jelenlegi helyzet, a menekültválság magyarországi jelenségének megértéséhez, a kialakult konfliktusok értelmezéséhez, továbbá azok gyakorlati megoldásához, ezáltal egy hosszú távon jól működő integrációs stratégia kialakításához.

Süli-Zakar István⁹ több évtizedes egyetemi oktatói és kutatói tapasztalataiból szemezget *A globális migráció társadalomföldrajzi háttere* című tanulmányában. Elemzésében érinti a népességnövekedés jelenségét, az organikus és anorganikus demográfiai robbanást, kiemeli a létbiztonság hiányát Dél-Ázsiában és Afrikában, az ökológiai krízis negatív hatásait. A szerző hangot ad véleményének, miszerint a jelenlegi migrációs válság egy globális kérdés kisebb aspektusa, csak a jéghegy csúcsa. Okai között szerepel Afrika és Dél-Ázsia túlnépesedése, elszegényedése, az ezekben a régiókban pusztító klímaváltozás, elsivatagosodás, éhezés, vízhiány. Jelenleg ebben a térségben nem találni olyan országokat, melyek az európai mércével mérve biztonságosnak tekinthetők. A szerző szerint Nyugat-Európa vezető politikusai túlbecsülik lehetőségeiket, Európa gazdasági tartalékai eltörpülnek a problémák megoldásához szükséges erőforrások nagyságához képest.

Vető Gábor¹⁰ *A Közös Európai Menekültügyi Rendszer elvei* című tanulmányában kifejti, hogy a rendszer humanitárius elveit az uniós tagállamok a belső és a nemzetközi jogban foglalt kötelezettségeiknek megfelelően alkalmazzák. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának köszönhetően az európai államok a legmagasabb szinten biztosítják az emberi jogok védelmét, így a menedékhez való jogot is. A rendszer együttműködését segítő elveinek alkalmazására az EU tagállamait az EMUSZ 80. cikke kötelezi, ennek mértéke azonban jórészt a tagállamok önkéntes vállalásaitól függ.

Tóth-Matolcsi László¹¹ *Az oktatás mint integrációs eszköz hatékonysága. Első és második generációs bevándorló gyerekek tanulmányi eredményessége alapján* című tanulmányában leírtakhoz az OECD tagországokban 2000 óta háromévente elvégzett PISA-felmérés eredményeit vette alapul. A felmérések és a szakirodalom megállapításait figyelembe véve kijelenti a szerző, hogy az oktatás hatékony integrációs eszköz lehet, de eredményessége nagyban függ egyéb tényezőktől is. Az egyértelmű, hogy

⁹ Egyetemi tanár, professor emeritus, DE Természettudományi és Technológiai Kar, Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszék (1945–2017)

¹⁰ Kutatási asszisztens, PhD-hallgató, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Lendület-HPOP's Kutatócsoport, DE Állam- és Jogtudományi Kar

¹¹ Egyetemi adjunktus, DE Állam- és Jogtudományi Kar, Közpolitikai és Alkalmazott Szociológiai Tanszék

önmagában az oktatási rendszerbe való integrálás nem jelenti a migráns sikeres társadalmi beilleszkedését. Ez utóbbiban a bevándorlók esetében ugyanazok a tényezők játszanak szerepet, mint az őslakosoknál. Sikertelenségük sem eltérő származásukra vagy kultúrájukra vezethető vissza, hanem azokra az egyéb mikroszintű tényezőkre (szülők alacsony iskolázottsága, társadalmi státusza, rossz iskolaválasztás stb.), amelyek miatt egy helyben született gyerek is nehezebben fog tudni érvényesülni.

A Dajnoki Krisztina¹² és Kőmíves Péter Miklós¹³ szerzőpáros által jegyzett *Migránsok integrációja a munkaerőpiacon és az oktatás világában – lehetőségek és kérdések* című tanulmányban egy jelentős kihívást vizsgál, amellyel az EU-nak és tagállamainak egy szilárd integrációs rendszer kiépítése révén kell szembenéznük. A tanulmány kérdéseket és lehetőségeket vázol, külön-külön az oktatási és a munkaerőpiaci szférára vonatkozóan. Az oktatással kapcsolatban többek között a nemzetközi pozitív tapasztalatok felhasználása, az egyedi szakképzési modell alkalmazása, a validáció lehetőségének kidolgozása, a jogi háttér megalkotása a legfontosabb. A munkaerőpiaci integrációval kapcsolatban a modellfelállítást, a menekültek vállalkozói kompetenciáinak felmérését és fejlesztését, a magyar munkaadók migránsok fogadására és alkalmazására való felkészítését, és a hazai népeség migrációs érintettségének vizsgálatát lehet kiemelni.

A jelenkori migrációs kihívásokkal foglalkozó fejezetet és egyben a tanulmánykötetet Pierog Anita¹⁴ és Szabados György Norbert¹⁵ *Migránsok, civilek, szervezeti lehetőségek – civil szervezetek a migránsokért, a migránsok által* című tanulmánya zárja. A szerzők párhuzamot vonnak a bevándorlás jelensége és az azokkal foglalkozó civil szervezetek munkája között, statisztikai adatokat felhasználva vizsgálják a migráció motivációs tényezőit és tendenciáit. A migrációs „probléma” mögött két tényező állhat: a nagyméretű, félelmet keltő embertömeg, valamint a kulturális különbségek. Utóbbinál főleg az európai szekularizált hétköznapok és az iszlám identitás fontossága ütközik. A szerzők foglalkoznak a civil szervezetek kérdésével mint tevékenység és mint jogi tényező vizsgálatán keresztül. A tanulmány célkitűzése bevallottan nem a ténymegállapítás, hanem a kérdésfelvetés.

¹² Egyetemi docens, DE Gazdaságtudományi Kar, Emberi Erőforrás Menedzsment Tanszék

¹³ PhD-hallgató, DE Gazdaságtudományi Kar, Ihrig Károly Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola

¹⁴ Egyetemi adjunktus, DE Gazdaságtudományi Kar, Vezetés- és Szervezéstudományi Intézet, Vezetéstudományi Tanszék

¹⁵ Egyetemi adjunktus, DE Gazdaságtudományi Kar, Vezetés- és Szervezéstudományi Intézet, Szervezés és Kommunikáció Tanszék

Legfontosabb intézkedések szempontjából a szerzők a következőket emelik ki: egyrészt fontos lehet a migránsokkal foglalkozó civil szervezetek számának, működésének és tagjainak felmérése, másrészt fontos lehet az egyén, a hétköznapi állampolgár migrációs érintettségének feltárása.

Összességében kijelenthető, hogy a migráció kérdésköre napjaink egyik fontos témája a sajtóban, és ezáltal a közbeszédben is. A megfelelő véleményalkotás szempontjából fontos, hogy létrejöhessenek azok a tájékozási pontok, melyekhez igazodhatunk, vagy ütköztethetjük velük a véleményünket. A Debreceni Egyetem által szervezett *Menekültek, migránsok, új hazát keresők* című konferencia és az ebből készült azonos című kötet ilyen tájékozási pont lehet mind a kérdéssel foglalkozó szakma, mind az érdeklődő nagyközönség számára is.

Т 32 Публікації на суспільну тематику. Наукове видання (збірник наукових праць) Науково-дослідного центру ім. Тиводора Легоцькі при Закарпатському угорському інституті ім. Ференца Ракоці II / Редактори: Єлизавета Молнар Д. та Федір Молнар. Берегове–Ужгород: ЗУІ ім. Ф.Ракоці II – ТОВ «РІК-У», 2021. – 352 с. (угорською мовою)

ISBN 978-617-7868-64-3

Дослідження у першому розділі збірника присвячені вивченню національного питання в Угорщині та законодавчих ініціатив XIX століття у цій сфері. Зокрема, це питання розроблених у 1860-х роках законопроектів про національності і національних концепцій; Закон про національності 1868 року та дилеми мультиетнічної держави, а також становище русинського руху в Північно-Східній Угорщині до і після австро-угорського компромісу. В інших розділах вміщені публікації на закарпатську тематику історичного та суспільного характеру. Видання рекомендується усім, хто цікавиться новітньою та сучасною історією Карпатського басейну, зокрема сучасного Закарпаття, національними, релігійними, суспільними та освітніми відносинами, політичним та економічним становищем краю.

УДК 300(=945.11)(477.87)

Наукове видання

Публікації на суспільну тематику

Збірник наукових праць

2021 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ
(протокол №8 від 03.12.2020 р.)

Підготовлено Науково-дослідним центром ім. Тіводора Легоцькі спільно з кафедрою історії
та суспільних дисциплін і Видавничим відділом ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ

Редактори: *Єлизавета Молнар Д. та Федір Молнар*
(ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ, Науково-дослідний центр ім. Тіводора Легоцькі,
Кафедра історії та суспільних дисциплін)

Рецензенти:

Роберт Барта, габілітований доктор (директор Інституту, доцент університету,
факультет суспільних наук Дебреценського університету, Інститут історії)

Василь Брензович, кандидат історичних наук (доцент, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ,
кафедра історії та суспільних дисциплін)

др. Габор Ердовді, професор (доктор Академії наук Угорщини, викладач університету,
Науковий університет ім. Лоранда Етвеша)

Дюло Фодор, кандидат географічних наук (проректор, доцент, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ,
кафедра географії та туризму)

Олена Куташи (заступник директора, Державний архів Закарпатської області)

Іван Мандрик, доктор історичних наук (професор, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ,
кафедра історії та суспільних дисциплін)

Йосип Молнар, кандидат географічних наук (завідувач кафедри, доцент, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ,
кафедра географії та туризму)

Льдіко Орос, кандидат педагогічних наук (президент ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ, доцент, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ,
кафедра педагогіки та психології)

Коректура: *Марта Гнатик-Рішко*

Технічне редагування та верстка: *Ласло Веждед*

Обкладинка: *Ласло Веждед*

УДК: *Бібліотечно-інформаційний центр „Опаціої Черє Янош” при ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ*

Відповідальні за випуск:

Льдіко Орос (президент Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ)

Степан Черничко (ректор Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ)

Олександр Добош (начальник Видавничого відділу ЗУІ ім. Ференца Ракоці ІІ)

За зміст опублікованих наукових праць відповідальність несуть автори.

Видання опубліковане за підтримки Кураторії «Domus» АН Угорщини

Видавництво: Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ (адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90 202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua) *Статут «Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ» (Затверджено протоколом загальних зборів Благодійного фонду За ЗУІ, протокол №1 від 09.12.2019р., прийнято Загальними зборами ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ, протокол №2 від 11.11.2019р., зареєстровано Центром надання адміністративних послуг Берегівської міської ради, 12.12.2019р.) та ТОВ «РІК-У»* (адреса: вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88 000. Електронна пошта: print@rik.com.ua) *Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року*

Поліграфічні послуги: ПП Лац Ч.С. (пл. Кошута 4, м. Берегове, 90 202. Електронна пошта: kalvin.nyomda@gmail.com)

Підписано до друку 17.12.2020 Шрифт «Times New Roman». Папір офсетний, щільністю 70 г/м².

Ум. друк. арк. 28,6. Формат 70x100/16. Замовл. №69. Тираж 200.